

מדינות קטנות בתוך המדינה
ישראל לקראת ישויות פוליטיות מרובות
המודל של מדינת ההתנחלויות בגדה המערבית

עלי ג'מאל א-דין בטת

תוכן העניינים

מבוא

ראשית - תולדות הרעיון ויסודו

שנית - היכולות הכלכליות

שלישית - היכולות הצבאיות

רביעית - החזון הביטחוני

חמישית - הכיסוי הבינלאומי

שישית - הקשר הנוכחי עם המדינה

שביעית - סיכומים ומסקנות

מבוא

תחילה, כדי להבין את שורשי הפילוג הקיים בישראל, עלינו לחזור לשלב ההתפתחותי של ישות זו, וכיצד הונחה התשתית לחברה שהוקמה. מדובר, מטבע הדברים, בחברה חדשה, המבוססת על אידיאולוגיה קולוניאלית אתנית ויישובית, המאופיינת בהבדלים תרבותיים, דתיים וציוויליזציוניים. חברה זו נוצרה מהגירה יהודית מכל קצוות העולם לארץ ישראל, במטרה לבנות ישות חברתית-פוליטית מאוחדת.

עם זאת, מאפיין ההתיישבות במבנה החברתי מנע את הצלחת המיזוג של המרכיבים השונים לכדי חברה אחת הומוגנית. זה גם מנע את יצירת האדם החדש והעתיד החדש כפי שתכננו האבות המייסדים. לכן, החברה הפכה לדינמית ביותר, מלאה במאבקים פוליטיים וחברתיים עמוקים, פערים אתניים ומעמדיים, על אף ההסכמה על העקרונות הבסיסיים של התנועה הציונית. מאבקים אלה הובילו לשינויים בכיוונים שונים בתוך החברה הישראלית, שינויים נרחבים ומקיפים.

עם הקמת ממשלת נתניהו בסוף שנת 2022, החריפו המתח הפנימי בין ערכי הציונות לעקרונות הדתיים. העימות בין הצורך בקיום ישראל לבין הצורך להתמודד עם הדרישות הסותרות בפנים, בסביבה הבינלאומית ובעולם כולו, החריף את המאבק בין "שבטי" ישראל והוביל לכיוון של ישויות פוליטיות או מדינות קטנות בתוך המדינה.

ניתן להבחין בכמה דוגמאות של ישויות פוליטיות באזורי הגדה המערבית (הישות המתנחלית), הגליל והגולן, לצד הישות הפוליטית-משפטית (המדינה העמוקה בגוש דן). הצהרותיהם של בכירים ומנהיגים בזרמים השונים, בנוסף להתפתחויות בשטח, מצביעות בבירור על הכנה לקרקע ממשית ורעיון ישויות פוליטיות מרובות.

ראש המועצה האזורית דוידוביץ' פנה לראש הממשלה והתלונן על הטיפול בהתנחלויות הצפוניות שפוננו: "למרות הנחיותיך, עד למועד כתיבת מכתב זה אין תוכנית והחלטת ממשלה לחיזוק קו העימות הצפוני. חובתי להודיע לך, אדוני ראש הממשלה, כי באופן שבו מנוהלת סוגיה לאומית זו, יינטש קו העימות הצפוני, ולא רק ההתנחלויות שפוננו, אלא כל אזור קו העימות, שבו עובדיך מאמינים שהכול מתנהל כרגיל תוך התעלמות מהמציאות, מסיבה שאינה מובנת. ההחלטה בידיך. אם תנקוט פעולה, לצד מאמצים הרבים והחשובים, תתמודד בוודאי עם הנושא באופן אישי נוכח הכישלון המוחלט".

משה, לעומת זאת, לעג לשר הביטחון יואב גלנט שאיים כי "הקיץ יהיה חם" בגבול עם לבנון, והביע את תחושת התסכול הגוברת בקרב ה"צפוניים": "אנחנו

מרגישים שננטשנו, נותרנו להתמודד עם גורלנו לבד. הממשלה לא עושה מספיק כדי להגן עלינו, ולכן אנו שוקלים ברצינות להיפרד מהמדינה. איננו רוצים להיות חלק ממדינה שאינה דואגת לביטחון אזרחיה. אם הממשלה לא תוכל להגן עלינו, נגן על עצמנו". בעקבות ריבוי הסיוורים של בכירים בצפון, ציין: "איננו רוצים שחברי הכנופיה הזו יגיעו אלינו רק כדי להצטלם, ולא רוצים לדבר איתם".

מבחינת תושבי הגליל, השינוי הדרמטי באופייה של המדינה, אותו מקדמים שרי האוצר והביטחון הלאומי בממשלת נתניהו הקיצונית, משפיע ישירות על התנחלויות הגליל, המצויות כיום במצב מלחמתי, במיוחד אלו שבקו העימות, הדורשות תמיכה מוגברת מהממשלה, אך המציאות שונה והביאה אותם להרים את קולם. בהקשר זה, הזהיר ראש המועצה האזורית גליל עליון, גיורא זלץ: "אם לא נגור לאורך הגבול, מדינת ישראל לא תתקיים. יש לשים קץ למצב הזה". בשיחה אחרת הוסיף זלץ: "ראשי ההתנחלויות בצפון לא הם שהחליטו להתנתק, אלא הממשלה היא זו שניתקה אותנו לפני שבעה חודשים". הוא המשיך: "ממשלת נתניהו היא כנופיה. לא אארח אף שר מהממשלה הזו או חבר כנסת כלשהו עד שנחזיר את הביטחון בצפון".

ראש עיריית קריית שמונה, אביחי שטרן, ציין: "המציאות הכריחה אותנו למצוא פתרונות יצירתיים, אבל אנחנו לא מקבלים שום סיוע מהמדינה. אני עושה כל שביכולתי לאורך כל היום במעשי צדקה". ההצהרה הבולטת ביותר הגיעה מראש המועצה האזורית של מטולה, דוד אזולאי: "התקפות צה"ל נועדו להסיר את האיום רק מעל תל אביב. יש אפליה אמיתית בין תושבי הצפון לשאר תושבי ישראל, ודמנו בצפון שונה מדמם של יתר תושבי המדינה".

בינתיים, אנו עדים להסלמה בעימות בין "מדינת גוש דן" ל"מדינת ההתנחלויות" בגדה המערבית, שם שולטת התיאוריה הציונית החילונית וערכיה, הקשורים בעיקרם לערכים החברתיים והפוליטיים של ארה"ב. בגוש דן מנסים לשמר את שליטתם במדינת האם ואת תפקידה של ישראל כפי שנוצרה. עם זאת, השאיפה לתיקון מערכת המשפט והחדירה של הציונות הדתית למוסדות המדינה, הצבא, הכלכלה והתקשורת, מהווים חלק משמעותי מהתוכנית שהציונות החילונית

והמערב חוששים ממנה ונלחמים בה מאז עליית ממשלת נתניהו הקיצונית לשלטון בסוף 2022.

תגובה זו באה לידי ביטוי במציאות דרך גל ההפגנות במרכז תל אביב, שהאחרונה שבהן התקיימה בספטמבר 2024. ההסתדרות, בפעם הראשונה מאז תחילת מבצע "מבול אל-אקצא", יצאה בצעד מחאה שהעידה על אזהרה אמיתית מפני התקרבות הסכנה של הציונות הדתית לגבולות "מדינת גוש דן", דבר המחייב התארגנות רצינית יותר להתמודדות איתה.

במקביל, המהלכים הנרחבים להקמת "מדינת ההתנחלויות" בגדה המערבית, מתבצעים במהירות בהתאם לתוכנית הביטחונית של סמוטריץ'. התוכנית, אותה הוא מכנה "תוכנית הדרגתית", נועדה לשנות את המצב הקיים בגדה המערבית ולשרטט מחדש את מפתה, במטרה לחזק את שליטת הקיצוניים באזור בצורה בלתי הפיכה. סמוטריץ' רואה בצה"ל מכשול עיקרי ליישום תוכניתו, וסבור כי יש לשנות באופן דרמטי את ה-DNA של המערכת" דרך פירוק הרשות הפלסטינית והעברת סמכויות צה"ל למנהל האזרחי.

עיתון "ניו יורק טיימס" חשף תוכנית זו בהסתמך על הקלטה של חצי שעה משיחה שקיים סמוטריץ' עם המתנחלים ב-9 ביוני 2024: "ממשלת בנימין נתניהו מעורבת בתוכנית סודית לשנות את אופן השליטה בגדה המערבית, לחזק את שליטת ישראל באופן בלתי הפיך, מבלי להאשים אותה בסיפוח רשמי. אני אומר לכם, זהו מהלך דרמטי מאוד, שינויים כאלה דומים לשינוי ה-DNA של המערכת".

ההקלטה שפורסמה חשפה כי סמוטריץ' יזם תוכנית ברורה להשתלטות הדרגתית על השליטה ביהודה ושומרון מידי צה"ל ולהעביר אותה לידי פקידיים אזרחיים הכפופים לו במשרד הביטחון. סמוטריץ' הדגיש בהקלטה: "יצרנו מערכת אזרחית נפרדת, אך הממשלה איפשרה למשרד הביטחון להישאר מעורב בתהליך כדי להציג לעולם כאילו הצבא עדיין נמצא בלב השליטה על הגדה המערבית, וכך ניתן לספח את השטח מבלי להאשים אותנו בכך בפומבי." מטרתו, לפי דבריו, היא להקים "מדינת התנחלויות" בגדה המערבית, להשמיד

את הרשות הפלסטינית, להוציא את צה"ל מהשליטה על השטח, ולאפשר הגירה פלסטינית מרצון תוך הגדלת מספר המתנחלים למיליון.

על פי דיווח של ערוץ 12, ראש השב"כ, רונן בר, הזהיר את ראש הממשלה נתניהו ואת שר הביטחון יואב גלנט מהתפשטות תופעת "הטרור היהודי" בגדה המערבית. האזהרה נגעה לעלייה בפשעי השנאה מצד יהודים ולתמיכה שגורמים בממשלה ובכנסת נותנים לפעולות אלה. בר הדגיש שהתרחבות התופעה פוגעת בצה"ל וביכולותיו המבצעיות. הוא הזהיר כי "איבוד השליטה" בשטח עלול לפגוע בישראל באופן חמור ולשנות את פניה. הוא הזהיר גם מההשלכות על מדינת ישראל (או ליתר דיוק, "מדינת גוש דן") ומהפגיעה האנושה באמון הבינלאומי בה.

מנהיג האופוזיציה, יאיר לפיד, התייחס לאזהרת ראש השב"כ ואמר: "המסר של ראש השב"כ על הטרור היהודי בגדה המערבית הוא אזהרה אחרונה לפני אסון." גם שר הביטחון, גלנט, ביקר את השר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר, על התנהגותו ה"לא אחראית", בטענה שהיא פוגעת בביטחון הלאומי ומעמיקה את הפילוג הפנימי בישראל.

האירועים האחרונים, במיוחד הפיגוע בג'ית שבאזור קלקיליה, שבו מתנחלים הציתו רכבים ובתים, היוו קו פרשת מים. למרות העבירות החמורות שבוצעו על ידי המתנחלים, הצבא והמדינה העמוקה החלו לדון בגלוי בסכנות שבטרור היהודי ובנזק שהוא גורם, בעיקר ל"מדינת גוש דן". סמוטריץ', כהרגלו, התנער מאחריות כאשר האירועים תפסו ממד פוליטי בינלאומי. הוא הצהיר כי "מפרי הסדר בג'ית אינם קשורים בשום אופן למתנחלים והם פושעים שיש להעניש בחומרה", תוך שהוא מתאר את מפעל ההתנחלויות ככזה שפועל "באופן חוקי ולגיטימי".

למרות טענותיו של סמוטריץ', המצב בשטח מוכיח כי אותם מתנחלים מהווים את עמוד השדרה של "מדינת ההתנחלויות" בגדה המערבית, ומעשיהם מקדמים את חזונו להקמת ישות פוליטית נפרדת בשטח זה.

1- ראשית הרעיון והבסיס ההיסטורי

ב-29 בדצמבר 2022, אישרה הכנסת ה-37 את הרכבת הממשלה, והיה ברור שהכיוון של ממשלה זו הוא שילוב בין יהדות קיצונית לבין פשיזם פוליטי וחברתי, ואף נאציזם. השפעה זו ניכרה בעיקר על ידי המפלגות הציוניות הדתיות והחרדים שהתקרבו לציונות, והתחרו ביתר המפלגות היהודיות בעוינותן כלפי הערבים. תפיסה זו נתפסה כהזדמנות זהב לחיסול "מדינת בן-גוריון", אשר הספרות השונה תיארה כ"ישראל הראשונה". ממשלתו של מנחם בגין, לאחר "מהפך 1977", הקימה את "ישראל השנייה", שהצליחה לפגוע בעקרונות הכלכליים והדמוגרפיים של "ישראל הראשונה".

בתוך הקשר זה, עליית תנועת "גוש אמונים" לאחר משבר המחנה החילוני בעקבות מלחמת 1973, סייעה לעצב את פרויקט מדינת ההתנחלויות בגדה המערבית במונחים דתיים ותנ"כיים והניחה את היסודות למהלך זה. עליית מפלגת הליכוד הייתה ביטוי לפופולריות הציונות הדתית-התנחלותית, מה שהוביל להתחזקות של קבוצות שבעבר היו שוליות, אך הפכו עם הזמן למובילות בפוליטיקה הישראלית.

ההתנקשות ביצחק רבין בשנת 1995 סימנה באופן סמלי את תבוסת "מדינת בן-גוריון" הפוליטית והכלכלית. לאחר מכן, החלה תקופה של התבססות ההתנחלויות בגדה המערבית, שהתעצמה במיוחד עם חזרתו של בנימין נתניהו לשלטון בשנת 2009. תהליך ההתפשטות ההתנחלותית החל וצבר תאוצה, וניתן לומר ש"ישראל השנייה" השלימה את משימותיה בהצלחה רבה, מה שהוביל להקמת ממשלת נתניהו הקיצונית ולתחילת היווצרותה של "ישראל חדשה", שהחלה בצעדיה הראשונים עם המהפכה המשפטית.

הגרעין המרכזי להופעת רעיון "מדינת ההתנחלויות" בגדה המערבית היה בעליית הזרם החרד"לי בהנהגת בצלאל סמוטריץ', אשר שילב בין הקנאות הדתית החרדית לבין הקיצוניות הלאומית-התנחלותית. בנוסף, החרדיות, שהייתה

במקור מחוץ לפרויקט הציוני, עברה שינוי והפכה לזרם לאומי-ימני, והחזרה של תנועת הכהניזם לזירה הפוליטית באמצעות מפלגת "עוצמה יהודית" בראשות איתמר בן גביר רק חיזקה את המגמה.

סמוטריץ' עצמו כתב: "הציבור הישראלי ברובו הגדול מבין היטב שהקמת מדינה פלסטינית בגדה המערבית תסכן את קיומנו. אני אלחם בכל כוחי נגד הקמת מדינה פלסטינית. לטובת מדינת ישראל ואזרחיה, אמשיך לקדם את ההתנחלויות ולחזק את הביטחון." דבריו מהווים הצהרה ברורה לנכונות להקים מדינת התנחלויות בגדה המערבית, ולממש את חזון הציונות הדתית.

עם פרוץ המלחמה בעזה ב-7 באוקטובר 2023, מנהיגי מדינת ההתנחלויות בגדה המערבית התמקדו בקידום תוכניות לגירוש הפלסטינים מהגדה ומעזה. על פי דיווח בעיתון "אקונומיסט", כוחה של תנועת המתנחלים הקיצונית בגדה וההשפעה על הצבא הישראלי התחזקו בעקבות מלחמת "מבול אל-אקצא". הם ניצלו את הכאוס הנוכחי כדי להגביר את אחיזתם בשטחים ולהתפשט לאזורים חדשים.

פעולותיו של סמוטריץ' ובנגביר, על אף חילוקי הדעות ביניהם, תואמות את המהלך להקמת "מדינה בתוך מדינה" תחת עקרונות הציונות, אשר עשויה לשמש כבסיס להשתלטות על השלטון או כחלופה במקרה של התפרקות המדינה הישראלית או עתיד לא ידוע לקיומה.

2- היכולות הכלכליות

הגדה המערבית כוללת יכולות כלכליות משמעותיות, שמטרתן לחזק את הנוכחות היהודית ולהגביר את משיכת המתנחלים להתגורר ולעבוד בה. מאז חתימת הסכמי אוסלו, המטרה הברורה של ממשלות ישראל הייתה לקדם את התיישבות המתנחלים ולהפוך את המגורים והעבודה באזור לאטרקטיביים יותר. בעוד שבעבר המדיניות הייתה "תגור באריאל ותעבוד בתל אביב", כיום המדיניות היא "תגור ועבוד קרוב לביתך".

בגדה המערבית קיימות קרקעות חקלאיות נרחבות, המשתרעות על פני יותר מ-93 אלף דונם, שמתנחלים ישראלים מעבדים כ-9,300 הקטאר מתוכן. אזור הבקעה, הנמצא בגבול המזרחי עם ירדן, הוא מרכז לפעילות התנחלויות חקלאיות, המנצלות את השטחים הפוריים, מקורות המים והשוק המקומי. בנוסף, ישראל שולטת במקורות המים התת-קרקעיים בגדה, במיוחד בבקעה, ומשתמשת בהם לצרכים חקלאיים של ההתנחלויות.

בתחילת 2024, הממשלה הישראלית אישרה מימון נוסף למאחזים חקלאיים בגדה המערבית, שהפכו לכלי אסטרטגי להשתלטות על שטחים נרחבים. המאחזים הללו מגיעים בשני סוגים: מאחזים חקלאיים לגידולים צמחיים ומאחזים לרעיית צאן. בשנים האחרונות הוקמו כ-50 מאחזים חקלאיים חדשים, שבהם מספר קטן של תושבים מצליחים להשתלט על שטחים גדולים באמצעות רעייה ועקירת הפלסטינים מהשטח.

פעילות החקלאות הישראלית בגדה היא חלק מאסטרטגיה רחבה, שמקבלת מימון ותמיכה ממשלתית מאז אמצע שנות ה-90, והתגברה לאחר האינתיפאדה השנייה. מטרתה המוצהרת היא להרחיב את שטחי השליטה של ההתנחלויות באזור C ולמנוע העברת הקרקעות לפלסטינים בעתיד.

בנוסף, הגדה המערבית מכילה אזורי תעשייה משמעותיים, כאשר ההשפעה הכלכלית של ישראל על הגדה חורגת אף מזו של ההתנחלויות המגורים. ישנם כ-20 אזורי תעשייה בגדה המערבית, המייצרים מוצרים כמו מתכות, פלסטיק, עץ ומזון, כשבולטת במיוחד תעשיית תמרים וצמחי מרפא.

3- היכולות הצבאיות

בסוף שנת 2023, השר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר, החל בקמפיין לחימוש אזרחים ישראלים, כולל מתנחלים בגדה המערבית, בטענה להגנה מפני התקפות פלסטיניות. בגדה מתגוררים כ-720 אלף מתנחלים, כולל מזרח ירושלים, ובין

אוקטובר 2023 למאי 2024, הוגשו יותר מ-320 אלף בקשות לרישיון נשק, כאשר 130 אלף רישיונות אושרו, כולל למתנחלים.

במקביל לקריאותיו של בן גביר לחימוש, הוא פועל להקמת "משמר לאומי", שיהיה כלי מפתח בתוכניתו לבנות כוח ביטחוני מקביל למערכת הביטחון הממלכתית. הקמת המשמר אושרה על ידי נתניהו, דבר שעורר דאגות בקרב מנהיגי "מדינת גוש דן", וגרם לחשש מפני הפיכתו למיליציה פרטית של בן גביר, כפי שהזהירו חברי כנסת ומשפטנים בכירים.

כמו כן, בחודש מאי 2024 התגלה כי צה"ל מתכנן לחלק עוד רובים אוטומטיים למתנחלים בגדה המערבית, כולל לאלו שאינם חלק ממערך המילואים, במטרה לחזק את יכולתם להגן על עצמם. בנוסף, נשקלת האפשרות לחמש את כוחות הביטחון האזרחיים במתנחלויות בטילים נגד טנקים, כהכנה למתקפות נוספות דוגמת אלו שהתרחשו באוקטובר 2023.

יש להזכיר גם את קיומה של יחידה קיצונית בצה"ל בשם "נצח יהודה", שהיא יחידה דתית וולונטרית המובלת על ידי קווים אידיאולוגיים דתיים קיצוניים. היחידה הורחקה מהגדה בשנת 2022 בעקבות תלונות על התנהגותה הקיצונית, אך חזרה לפעול בעזה, מה שמראה את הקושי של "מדינת גוש דן" להכתיב את רצונותיה בתוך מדינת ההתנחלויות.

4- הרעיון הביטחוני

הרעיון הביטחוני כולל מספר מרכיבים שמטרתם להבטיח את ביסוס הרעיון של הקמת יישות פוליטית בגדה המערבית:

ההתנחלויות: ההתנחלויות מהוות חלק מהעקרון הדתי-פוליטי, כאשר המתנחלים שואפים לחזק את נוכחותם על ידי הקמת התנחלויות חדשות והרחבת הקיימות. ההתנחלות נתפסת כחובה דתית ומוסרית, מה שמגביר את המוטיבציה של הפרטים לעבור לאזורי ההתיישבות. השאיפה היא להפוך את היישובים הפלסטיניים לאיים מבודדים. סמוטריץ' קרא להקמת אזורים סטריליים

סביב ההתנחלויות, מה שגורם להרחבת שטחים על חשבון הפלסטינים ולהגבלת תנועתם.

- מורשת תרבותית ודתית: שמירה על המורשת התרבותית והדתית באמצעות שיקום אתרים היסטוריים ודתיים בגדה המערבית. אתרים כמו חברון ובית לחם מהווים מוקד לאירועים דתיים המחזקים את הזהות הדתית-ציונית באזור.

- הכלכלה: חיזוק הכלכלה בהתנחלויות באמצעות פיתוח פרויקטים חקלאיים ותעשייתיים. בכך נמשכים מתנחלים נוספים לאזור, וההסתמכות על הכלכלה המקומית גדלה. העידוד להשקעות בתשתיות ושירותים מגדיל את היציבות הכלכלית של ההתנחלויות.

- התקשורת: השימוש במדיה נועד להפיץ רעיונות על חשיבותה של הגדה המערבית כחלק מהזהות היהודית, ולשלוט בנרטיב הישראלי. חלק מהמאמצים התקשורתיים של סמוטריץ' ובנגביר הם לחזק את הנרטיב הביטחוני והזהות הדתית של הגדה המערבית כחלק מאסטרטגיה זו.

- השפעה על מדיניות בינלאומית: הלובי היהודי בארה"ב והקשרים הפוליטיים הבינלאומיים ממלאים תפקיד מפתח בלחץ ובמניעת פעולות המכשילות את הרעיון הביטחוני של המתנחלים בגדה המערבית.

- פירוק הקיום הפלסטיני: בשנת 2017 פרסם סמוטריץ' את "תוכנית ההכרעה", שבה דגל בסיפוח הגדה המערבית ועידוד מאות אלפי יהודים להתיישב בה. התוכנית כוללת "טרנספר מרצון" של פלסטינים, פירוק הקהילה הלאומית הפלסטינית וחלוקתה לרשויות אזוריות, במטרה לפרק את הזהות הלאומית הפלסטינית וליצור מערכת ממשלתית מקומית יציבה.

- שינוי הסטטוס קוו בהר הבית: איתמר בן גביר הכריז כי בכוונתו לשנות את הסטטוס קוו בהר הבית ולאפשר ליהודים להתפלל שם, תוך הפרת ההסכמות ההיסטוריות עם הממשלות הקודמות של ישראל, מהלך שהציג כאבן דרך בריבונות הישראלית על ההר.

5- הכיסוי הבינלאומי

במהלך נאום שהעביר הנשיא האמריקאי לשעבר דונלד טראמפ בפני קהל יהודי, הוא שאל כיצד ניתן להרחיב את שטחיה של ישראל. נאום זה נתפס כהתחייבות לתמוך בישראל ולהגשים את חלום "ישראל מהנילוס ועד הפרת". תמיכתו של טראמפ בסיפוח שטחי הגדה המערבית הפכה לחלק מרכזי בפוליטיקה הישראלית בתקופתו, כולל הכרה במפעל ההתנחלויות ובירושלים כבירת ישראל.

מיליארדרית ישראלית-אמריקאית הציעה לתמוך כספית בטרמפ בבחירות, בתמורה להסכמתו לסיפוח הגדה המערבית. לפי הדיווחים, טראמפ הבטיח להכיר בשטחים שסיפחה ישראל בגדה המערבית אם ייבחר מחדש לנשיאות.

מגזין "פוריין פוליסי" האמריקאי הצביע על כך שהאינטרסים האוונגליסטיים בארה"ב, שדחקו אפילו את היהודים המקומיים, העניקו תמיכה חזקה לנתניהו ולממשלתו, וראו בנפילת נתניהו אכזבה פוליטית ודתית כאחד.

רון דרמר, שגריר ישראל בארה"ב, ציין בראיון כי התמיכה המרכזית בישראל מגיעה מקהילת הנוצרים האוונגליסטים, ולא מהיהודים, ולכן יש חשיבות רבה להשקיע בקשרים עם קהילה זו. התמיכה הזו מהווה כוח מניע להרחבת ההתנחלויות והבנייה בגדה המערבית.

הכיסוי הבינלאומי להתנחלויות בגדה בא לידי ביטוי דרך מספר אפיקים:

- **תמיכה פוליטית ותקשורתית***: הבטחת חסינותה של ישראל מפני עונשים בינלאומיים על בניית התנחלויות והתקפות טרור מצד מתנחלים. כאשר הנושא מועלה בתקשורת, נציגי הממשלה מקטינים את חומרת האירועים, אך בפועל ממשיכים בתהליך ההתנחלות.

- תמיכה כספית: הארגונים היהודיים במערב וארה"ב מגייסים כספים להתנחלויות, המשמשים לרכישת ציוד לחיזוק ההתנחלויות, בניית תשתיות, חימוש מתנחלים ותמיכה בלוגיסטיקה שלהן.

- לגיטימציה בינלאומית: הענקת כיסוי בינלאומי שמונע העמדה לדין של מנהיגי המתנחלים. על אף שהוטלו סנקציות מצד ארה"ב, בריטניה והאיחוד האירופי, הסנקציות נותרות סמליות בלבד, ללא מנגנוני אכיפה יעילים בשטח.

- השפעה על מדיניות: אי הטלת צעדים משמעותיים נגד מדיניות ההתנחלויות והמשך התמיכה בישראל, למרות הכרזות בינלאומיות על אי חוקיות ההתנחלויות.

6- היחסים הנוכחיים עם המדינה

התפטרותו של הגנרל יהודה פוקס, מפקד פיקוד המרכז לשעבר בצה"ל, נתפסה כניצחון מוראלי עבור הימין הקיצוני, אך במקביל נחשבה להתמוטטות מוראלית עבור המדינה העמוקה ומוסדותיה, במיוחד הממסד הביטחוני. בתקשורת הישראלית תוארה התפטרותו של פוקס כ"מהלומה אסטרטגית", מסוכנת אף יותר מהתפטרותו של ראש אמ"ן, אהרון חליוה. פוקס היה ידוע כמתנגד למתנחלים הקיצוניים, ומנע הקמת מאחזים בלתי חוקיים, פינה חלק מהם והטיל מעצרים מנהליים על מתנחלים שתכננו פעולות טרור יהודי. בעקבות זאת, איתמר

בן גביר קרא לפטרו, והוא אף ספג קמפיין הסתה אגרסיבי ברשתות החברתיות מצד המתנחלים, כולל איומים והלבשת סמלים נאציים על דמותו.

לאחר התפטרותו של פוקס, מונה למפקד פיקוד המרכז תת-אלוף אבי בלוט, המתגורר בעצמו בהתנחלות בגדה המערבית ונחשב לבעל קשרים הדוקים עם מנהיגי "מדינת ההתנחלויות". בניגוד ליחסים הטובים בין בלוט למתנחלים, יחסיו של השב"כ עם המתנחלים מתוחים, כאשר השב"כ נתפס כזרוע של "המדינה העמוקה". המאבק בין בן גביר לשב"כ התחדד מאז תחילת "מבול אל-אקצא", כאשר סמוטריץ' בוחר להניח לבן גביר להוביל את הקו הפופוליסטי כדי לחזק את מעמדו, בעוד סמוטריץ' מתקדם בצורה מחושבת עם תוכניתו להשתלטות על הגדה.

האירועים סביב "מבול אל-אקצא" חשפו את חולשת המבנה המוסדי והמשפטי של המדינה, כשלהדת הציונות הדתית היה תפקיד מרכזי בהחלשת מוסדות המדינה. הם פועלים לכפוף את המדינה לצרכיהם בגדה, תוך החלשת המדינה העמוקה ופירוק האליטות הישנות.

7- מסקנות וניתוח המצב

המשבר הנוכחי בישראל אינו חולף או זמני, אלא מבטא סתירות עמוקות במערכת הפוליטית והחברתית של המדינה. הציונות הדתית, בהובלת סמוטריץ' ובנגביר, הצליחה לבסס את אחיזתה בגדה המערבית וירושלים, מתוך שאיפה להקים "מדינות בתוך מדינה". סמוטריץ' מחזיק בנוכחות ובשליטה בגדה, בעוד בנגביר שולט בירושלים. השניים עובדים יחד, תוך שהם מכירים בצורך להמשיך לשתף פעולה עם צה"ל לצורך הגירה מרצון של הפלסטינים, ומודעים לצורך לשמור על יחסים עם ארה"ב, המשמשת כעמוד תווך של "מדינת גוש דן".

מדיניות סמוטריץ' כוללת את:

1. יצירת תפקידים מנהליים בגדה המערבית: מינוי נציגים מטעם סמוטריץ' בניהול ענייני הגדה והעברת סמכויות צה"ל בעניינים שאינם ביטחוניים.
2. הקמת מוסדות מקבילים: יצירת מערכות חינוך, משפט ובריאות הפועלות עצמאית ממוסדות המדינה, מה שמאפשר אוטונומיה רבה יותר במימוש תוכנית ההתנחלויות.

3. רשת מוסדות עצמאית בגדה: מוסדות אלה, הנמצאים תחת שליטתו של סמוטריץ', פועלים בנפרד מהמדינה הרשמית, תוך חיזוק השליטה הישראלית בגדה על חשבון הפלסטינים.

הציונות הדתית, שהחלה את דרכה עם עליית הליכוד לאחר מלחמת יום הכיפורים, מיצבה את עצמה דרך פעולות מחושבות, אך לא מהססת להפעיל כוח כשאינטרסים שלה מאוימים. הדוגמה המובהקת לכך היא רצח יצחק רבין ב-1995, שנבע מהתנגדות להסכמי אוסלו והוויתור על שטחים בגדה המערבית.

גם לאחר ההתנתקות מרצועת עזה בשנת 2005, הבינה הציונות הדתית כי היא חייבת לאמץ טקטיקה מחושבת יותר, אך לאור ההתפתחויות האחרונות, היא רואה בהווה הזדמנות פז לקידום תוכניותיה. עם זאת, יש להיזהר שההתנגשות עם "מדינת גוש דן" עלולה להוביל לאלימות ולקרוב על צביון המדינה, כפי שקרה בתקריות כמו סדי תימן והמהומות בלוד.

בסיכומו של דבר, המתח בין "מדינת גוש דן" ל"מדינת ההתנחלויות" מוסיף להתגבר, כאשר האינטרס האמריקאי מוודא שהמצב לא יסלים למלחמת אזרחים. אף על פי שהאלימות החברתית בישראל נמצאת בעלייה, היא עדיין לא הגיעה לשיא שעלול להוביל לאסון לאומי.